

**Ministerstvo vnitra
generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR**

Hospodářská opatření pro krizové stavy

modul H

Ing. Jiří Kahl a kolektiv

Praha 2008

© MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR
ISBN 978-80-86640-90-7

Obsah:

Úvod	5
1 Místo a úloha HOPKS jako nedílné součásti bezpečnostního systému ČR, legislativní základy HOPKS	6
1.1. Úvod do problematiky HOPKS	6
1.2. Legislativní základy HOPKS	8
2 Základní pojmy, principy fungování a nástroje realizace systému HOPKS včetně místa a úlohy správních úřadů a územních samosprávných celků	9
2.1. Základní pojmy HOPKS	9
2.2. Úloha správních úřadů a územních samosprávných celků při realizaci HOPKS	11
2.3. Systém nouzového hospodářství	13
2.4. Systém hospodářské mobilizace	15
2.5. Použití státních hmotných rezerv a infrastruktura HOPKS	17
2.6. Regulační opatření	19
3. Systém plánování věcných zdrojů pro řešení krizové situace a systém vyžadování věcných zdrojů za krizové situace a jejich informační podpora	21
3.1. Základní charakteristika věcných zdrojů (prostředků) k řešení krizových situací	21
3.2. Systém plánování potřebných zdrojů (nezbytných dodávek) pro řešení krizové situace	22
3.3. Systém vyžadování věcných zdrojů (nezbytných dodávek) za krizové situace	25
Závěr	28

Úvod

Tento studijní materiál je určen pro státní zaměstnance (pracovníky ministerstev, dalších ústředních správních orgánů a jiných správních úřadů) a úředníky územních samosprávných celků (krajských úřadů a ostatních orgánů s krajskou územní působností, obecních úřadů obcí s rozšířenou působností a obcí určených podle § 15, odst. 4, písm. a) zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů) podílející se na přípravě a realizaci systému hospodářských opatření pro krizové stavy. Publikaci mohou využít k seznámení se s problematikou hospodářských opatření pro krizové stavy i řídicí a výkonní pracovníci subjektů hospodářské mobilizace, představitelé hospodářské sféry (dodavatelé mobilizačních dodávek), řídicí i výkonní pracovníci ochraňovatelů státních hmotných rezerv.

Publikace obsahuje především objasnění místa a úlohy hospodářských opatření pro krizové stavy v bezpečnostním systému ČR, legislativní základy systému, principy fungování a nástroje jeho realizace, včetně místa a úlohy správních úřadů a územních samosprávných celků v tomto systému.

Publikace poskytuje základní informace o systému plánování věcných zdrojů pro řešení krizové situace a systému vyžadování věcných zdrojů za krizové situace, včetně základních údajů o jejich informační podpoře.

Studijní materiál má za cíl poskytnout základní orientaci v dané problematice. V rámci jednotlivých témat jsou pak uvedeny odkazy na další materiály, které umožní hlubší a širší studium.

Místo a úloha hospodářských opatření pro krizové stavy v jako nedílné součásti bezpečnostního systému ČR a jejich legislativní základy

1.1. Úvod do problematiky hospodářských opatření pro krizové stavy

I pro naprostého laika v oblasti krizového řízení je zřejmé, že pro zdárné řešení krizové situace a k realizaci opatření ke zmírnění či odvrácení jejích následků nestačí lidem pouze „holé ruce“, ale že tato činnost musí být dobře zabezpečena nejen po stránce organizační a personální, nýbrž i po stránce materiální a věcné. Uplatnění této zásady se odráží ve skutečnosti, že složky integrovaného záchranného systému jsou vybavovány technikou a materiálem potřebnými jak pro zvládnutí běžných mimořádných událostí, tedy těch mimořádných událostí, které nevedly k vyhlášení některého z krizových stavů, tak i pro jejich základní činnost při řešení krizových situací. Skutečné vybavení složek integrovaného záchranného systému, ačkoli se podle možností a potřeb neustále zdokonaluje, však nemůže takové, aby plně zabezpečovalo materiální potřeby řešení rozsáhlých krizových situací, kdy budou ve značném rozsahu ohroženy životy a zdraví osob a majetkové hodnoty. Pro takové případy je nezbytné, k zajištění základních životních potřeb obyvatelstva, pro podporu činnosti hasičského záchranného sboru a havarijních služeb a pro podporu výkonu státní správy v postižené oblasti mít nejen dostatečný lidský potenciál, ale i potřebné mechanizační a materiální zabezpečení. To je předmětem hospodářských opatření pro krizové stavy (dále jen „HOPKS“). Přitom důležitou roli hraje faktor času, kdy každé opoždění či neposkytnutí adekvátní pomoci může znamenat další ztráty na životech, zdraví a majetku.

Pro překonání krizové situace je třeba využívat zejména ekonomický potenciál státu (právnických a podnikajících fyzických osob). Je proto účelné, aby existovala možnost v případě potřeby rychle a efektivně využít tohoto ekonomického potenciálu. K tomu je nutné vytvořit takový systém, který umožní předem ujasnit co bude v dané chvíli potřeba, co bude možné zabezpečit u podnikatelské sféry a co bude nutné zabezpečit vytvořením dostatečných pohotovostních zásob. Takovým systémem jsou právě HOPKS, která správním úřadům umožňují připravit se na řešení krizových situací s využitím dostupných zdrojů ekonomických subjektů (právnických nebo podnikajících fyzických osob).

Pro ucelenou představu je vhodné uvést i historický vývoj této problematiky.

Do 31.12.2000 byl v platnosti systém hospodářské mobilizace, který prošel dvěma vývojovými fázemi. Do roku 1992 byl systém založen na direktivním řízení, jehož základním nástrojem byl rozpočtový plán. Veškerá opatření pak směřovala k zabezpečení válečných potřeb. Politické a ekonomické změny po roce 1989, zejména změna vnitřní a zahraniční politiky, transformace směrem k tržnímu hospodářství, konverze zbrojní výroby a Ústavou ČR zaručená svoboda podnikání a rovnost podmínek pro všechny ekonomické subjekty, vyvolala potřebu změny v oblasti hospodářské mobilizace. Tato změna byla realizována na základě nařízení vlády č. 284/1992 Sb. V podstatě přizpůsobila systém hospodářské mobilizace změněným ekonomickým podmínkám a znamenala přechod od direktivního ke smluvnímu systému. Nově zavedený systém umožnil využití opatření připravovaných pro období branné pohotovosti státu i pro řešení jiných krizových situací a vymezil základní subjekty a nástroje systému (subjekt hospodářské mobilizace, krizový plán hospodářské mobilizace, mobilizační infrastruktura, uchování výrobních schopností, státní hmotné rezervy, zvláštní zásoby, útvary obrany).

Zásadní změnu systému však přinesla až nová krizová legislativa, která vstoupila v platnost od 1. ledna 2001. Do této krizové legislativy, která je až na dílčí změny vyvolané reformou veřejné správy platná do současnosti, patří rovněž zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů.

Současný systém HOPKS představuje relativně samostatný a samostatně právně zakotvený systém, který je vzájemně propojen s ostatními prvky bezpečnostního systému ČR a který má přesně vymezené místo a účel v oblasti přípravy a přijetí opatření po vyhlášení krizových stavů.

Konkrétně „*Hospodářskými opatřeními pro krizové stavy se rozumí organizační, materiální nebo finanční opatření přijímané správním úřadem v krizových stavech pro zabezpečení nezbytné dodávky výrobků, prací a služeb, bez níž nelze zajistit překonání krizových stavů*“ (§ 2 odst.1, písm. a) zákona č. 241/2000 Sb.).

Citovaný zákon dále ve svých ustanoveních vymezuje úlohu HOPKS. Konkrétně stanoví, že „*Hospodářská opatření pro krizové stavy jsou přijímána po vyhlášení krizových stavů a jsou určena*

- a) *k uspokojení základních potřeb fyzických osob na území ČR umožňující přežití krizových stavů bez těžké újmy na zdraví (dále jen základní životní potřeba),*
- b) *pro podporu činnosti ozbrojených sil, ozbrojených bezpečnostních sborů, hasičských záchranných sborů a havarijních služeb,*
- c) *pro podporu výkonu státní správy.*“ (§ 3 odst. 1 zákona č. 241/2000 Sb.).

Z uvedených ustanovení zákona vyplývá, kdy jsou opatření realizována, pro koho a k čemu jsou určena. Především je nutné zdůraznit, že **HOPKS jsou připravována a mohou být použita pouze pro řešení krizové situace po vyhlášení některého z krizových stavů. Je to systém, který umožňuje správním úřadům zajištění a využití věcných zdrojů pro řešení krizových situací.** V této souvislosti je nutné zmínit skutečnost, že pojem „krizové stavy“ pro potřeby HOPKS zahrnuje stav nebezpečí, nouzový stav, stav ohrožení státu a válečný stav. Opatření jsou tedy určena pro řešení krizové situace vyvolané jak vojenským, tak i nevojenským ohrožením.

K pochopení rozsahu „*uspokojení základních potřeb fyzických osob na území ČR umožňující přežití krizových stavů bez těžké újmy na zdraví*“ je třeba uvést, že prostřednictvím HOPKS nejde o zajištění pro každou osobu, která bude krizovou situací dotčena, takových životních podmínek, jaké měla v místě svého pobytu do vyhlášení krizového stavu. V zásadě jde o zabezpečení takových životních potřeb, které umožní obyvatelstvu přežít krizového stavu bez těžké újmy na zdraví. Přitom pojem „těžká újma na zdraví“ je definován v ustanovení § 89 odst. 7 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon.

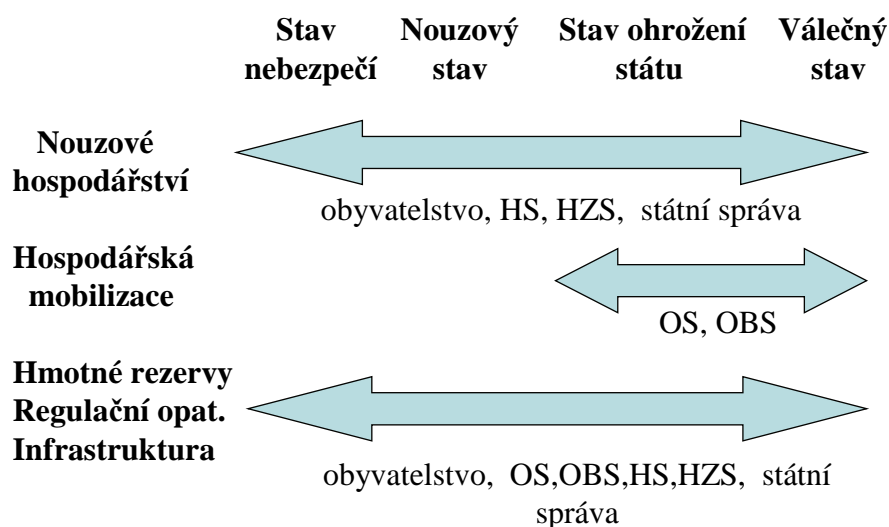
Systém HOPKS zahrnuje:

- systém nouzového hospodářství,
- systém hospodářské mobilizace,
- použití státních hmotných rezerv,
- výstavbu a údržbu infrastruktury,
- regulační opatření.

Přitom každý z uvedených nástrojů HOPKS má své specifické místo a úlohu, které budou vysvětleny ve 2. tématu. Základní orientaci pro pochopení účinnosti, místa a úlohy jednotlivých nástrojů HOPKS poskytuje obr. 1.

Provázanost systému HOPKS se systémy krizového a obranného plánování je dána tím, že plán nezbytných dodávek a plán hospodářské mobilizace, zpracovávané v oblasti HOPKS, jsou nedílnou součástí krizových plánů a plánů obrany.

Obr. 1 Místo a úloha HOPKS

Kontrolní otázky:

1. Vysvětlíte co se rozumí pod pojmem HOPKS, k čemu a pro koho jsou tato opatření určena?
2. Vyjmenujte, které součásti (nástroje) systém HOPKS zahrnuje?
3. Objasněte jak je systém HOPKS provázán se systémy krizového a obranného plánování?

1.2. Legislativní základy hospodářských opatření pro krizové stavy

Hlavní principy zajištění bezpečnosti definuje Ústavní zákon č.1/1993 Sb., Ústava ČR a soubor navazujících právních předpisů, které upravují dílčí oblasti zajištění bezpečnosti státu. Mezi tyto navazující předpisy patří zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Účelem tohoto zákona je právně zakotvit oblast HOPKS v bezpečnostním systému ČR, stanovit rozsah povinností a práv subjektů podílejících se na zajištění těchto opatření a zavést systém, který na právním základě umožní využití existujících ekonomických zdrojů k řešení a překonání krizové situace. Na základě toho zákon:

- upravuje zásady a způsob přípravy HOPKS pro krizové stavy a přijetí těchto opatření po vyhlášení krizových stavů ,

- stanovuje pravomoc vlády a působnost správních úřadů při přípravě a přijetí HOPKS,
- stanovuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob při přípravě a přijetí HOPKS.

V souladu se zmocněním k provedení ustanovení § 29 zákona č. 241/2000 Sb. vydala SSHR vyhlášku č. 498/2000 Sb., o plánování a provádění HOPKS, kterou následně novelizovala vyhláškou č. 542/2002 Sb. Tato vyhláška stanovuje:

- obsah a postup zpracování plánu nezbytných dodávek,
- obsah a postup zpracování plánu hospodářské mobilizace,
- obsah a postup zpracování plánu opatření hospodářské mobilizace,
- postup uplatnění a obsah požadavku na přípravu mobilizační dodávky,
- výčet vybraných údajů, které objednatel a dodavatel mobilizační dodávky poskytují příslušným správním úřadům,
- kritéria výběru subjektu hospodářské mobilizace a postup při jeho jmenování a odvolání,
- postup při vytváření pohotovostních zásob.

Kontrolní otázky:

1. *Které základní předpisy upravují problematiku HOPKS?*
2. *Co je obsahem základních předpisů upravujících problematiku HOPKS?*

Téma 2

Základní pojmy, principy fungování a nástroje realizace systému HOPKS, včetně místa a úlohy správních úřadů a územních samosprávných celků

2.1. Základní pojmy HOPKS

Pro pochopení celé problematiky je nezbytné pochopení základních pojmů vztahujících se k HOPKS. Vzhledem k rozsahu studijního materiálu jsou vybrány a v této části vysvětleny pouze některé klíčové pojmy umožňující správné pochopení jednotlivých témat. Další pojmy jsou uváděny a vysvětleny přímo v příslušných podkapitolách.

Nezbytná dodávka

Je dodávka výrobků, prací a služeb, bez níž nelze zajistit překonání krizových stavů (částečnou nebo úplnou eliminaci dopadů krizové situace). Jde tedy o věcné zdroje nezbytné k uspokojení základních potřeb fyzických osob na území ČR umožňující přežití krizových stavů bez těžké újmy na zdraví, pro podporu činnosti ozbrojených sil, ozbrojených bezpečnostních sborů, hasičských záchranných sborů a havarijních služeb a pro podporu výkonu státní správy. Přitom nezbytnou dodávku je nutno chápat jako obecný pojem HOPKS. V systému hospodářské mobilizace je pro ni používán

konkrétnější pojem mobilizační dodávka. Pro snadnější pochopení je pojem nezbytná dodávka schematicky znázorněn na obr. 2.

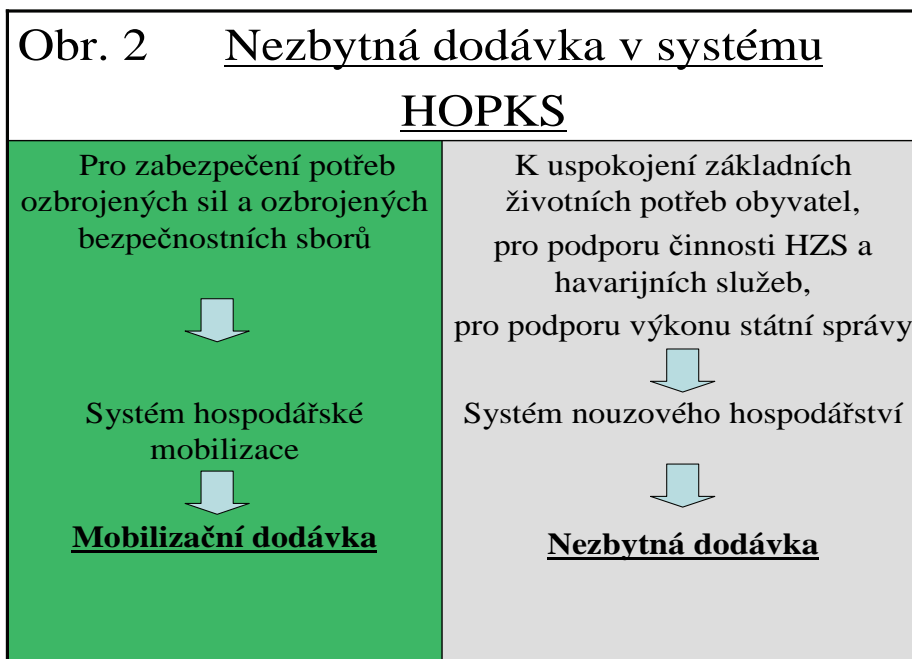
Krizová situace a krizový stav

Krizovou situací, tak jak je definována § 2, písm. b) zákona č. 240/2000 Sb., se rozumí mimořádná událost, při níž je vyhlášen stav nebezpečí nebo nouzový stav nebo stav ohrožení státu. V této souvislosti je nutné znovu zdůraznit skutečnost, že HOPKS jsou určena pro řešení krizové situace vyvolané jak vojenským, tak i nevojenským ohrožením. Proto pojem „krizové stavy“ používaný pro potřeby HOPKS zahrnuje stav nebezpečí, nouzový stav, stav ohrožení státu a válečný stav (§ 1, odst. 1 zákona č. 241/2000 Sb.). Jednotlivé krizové stavy jsou pak definovány příslušnými zákony (ústavní zákon č. 1/1993 Sb., ústavní zákon č. 110/1998 Sb., zákon č. 240/2000 Sb.).

Správní úřady

Správními úřady v systému HOPKS podle § 2 odst. 1 písm. h) zákona č. 241/2000 Sb. jsou:

- ústřední správní úřady (ministerstva a jiné ústřední orgány státní správy ČR ve smyslu zákona č. 2/1969 Sb.),
- krajské úřady,
- obecní úřady obcí s rozšířenou působností a také obcí, učených podle § 15 odst. 4 písm. a) zákona č. 240/2000 Sb.) s povinností rozpracovat vybrané úkoly krizového plánu (dále jen obecní úřady určených obcí),
- správní úřady podřízené ústředním správním úřadům, které mají působnost v rámci územního obvodu kraje nebo územního obvodu obce s rozšířenou působností.

Kontrolní otázky:

1. Vysvětlete co se rozumí pod pojmem nezbytná dodávka v systému HOPKS?
2. Vyjmenujte pro které krizové stavy jsou HOPKS určena?

2.2. Úloha správních úřadů a územních samosprávných celků při realizaci HOPKS

Úloha správních úřadů je stanovena v hlavě II zákona č. 241/2000 Sb.

Z hlediska uceleného pochopení tématu je potřebné uvést i úlohu vlády, která - kromě svých obecných řídicích a kontrolních funkcí vyplývajících z postavení vrcholového orgánu moci výkonné - má v systému HOPKS svou specifickou úlohu.

Vláda v rámci svých řídicích funkcí rozhoduje o:

- bezplatném uvolnění státních hmotných rezerv,
- použití regulačních opatření,
- použití opatření systému hospodářské mobilizace.

Ústřední správní úřady v rámci své odborné působnosti vypracovávají koncepci HOPKS jako součást koncepce rozvoje svěřeného odvětví. Na základě požadavků vyplývajících z operačních plánů a požadavků uplatněných krajskými úřady zpracovává a průběžně upravuje plán nezbytných dodávek. V rámci své odborné působnosti dále uplatňuje požadavky na vytvoření státních hmotných rezerv u **Správy státních hmotných rezerv (dále jen „SSHR“)**, odpovídá za řádnou přípravu činností umožňujících uskutečnění regulačních opatření a kontroluje v okruhu své působnosti dodržování regulačních opatření vyhlášených vládou. V případě nesplnění regulačních opatření má právo uložit sankční pokutu. Ústřední správní úřad má dále právo a povinnost kontrolovat přípravu HOPKS u právnických a podnikajících fyzických osob zapojených do systému nouzového hospodářství nebo hospodářské mobilizace a povinnost poskytovat jim potřebné informace o HOPKS.

Ústřední správní úřad dále zajišťuje podle své působnosti nezbytnou dodávku, kterou krajský úřad nebo jiný správní úřad s působností na územním obvodu kraje nemůže zajistit v rámci svého území nebo v okruhu své působnosti, jejíž význam přesahuje územní obvod kraje a nebo nezbytnou dodávku pro podporu činnosti ozbrojených sil, ozbrojených bezpečnostních sborů, hasičských záchranných sborů a havarijních služeb zřízených v okruhu jeho působnosti.

Specifickou úlohu má **SSHR jako ústřední orgán státní správy v oblastech HOPKS a státních hmotných rezerv** (§ 1 odst. 1 zákona č. 97/1993 Sb., o působnosti Správy státních hmotných rezerv, ve znění pozdějších předpisů).

Rozhodující činnosti vymezující úlohu SSHR:

- zabezpečuje financování HOPKS, SSHR přitom hradí přípravy mobilizační dodávky včetně úhrady za zachování výrobních schopností a zajišťuje finanční prostředky na výstavbu nových objektů infrastruktury k zajištění HOPKS,
- zabezpečuje financování, obměnu, záměnu, půjčku, uvolnění, nájem, prodej, skladování, ochraňování a kontrolu státních hmotných rezerv a podle požadavků krizových plánů i jejich pořizování (vytváření státních hmotných rezerv),
- předseda SSHR jmenuje a odvolává subjekt hospodářské mobilizace,
- předseda SSHR rozhoduje o vydání zásob pro humanitární pomoc,
- kontroluje správní úřady a subjekty hospodářské mobilizace v celém rozsahu přípravy plánovaných HOPKS prověřuje jejich účinnost, kontroluje využívání finančních prostředků přidělených subjektům hospodářské mobilizace z její rozpočtové kapitoly,

- SSHR je oprávněna uložit právnické nebo podnikající fyzické osobě za každý případ zjištění zneužití vydaného osvědčení o jmenování subjektem hospodářské mobilizace k získání jiných výhod než připouští zákon č. 241/2000 Sb., nebo za jeho nevrácení ve lhůtě stanovené zákonem nebo za jeho zneužití v době kdy bylo zrušeno sankční pokutu,
- SSHR je oprávněna uložit pokutu dodavateli mobilizační dodávky, který nesplnil povinnost předat nebo ve stanoveném termínu aktualizovat vybrané údaje o dodavateli.

Krajský úřad v rámci své přenesené působnosti:

- zpracovává plán nezbytných dodávek,
- zajišťuje průběžnou úpravu plánu nezbytných dodávek podle změn v požadavcích nebo dostupnosti nezbytné dodávky,
- zabezpečuje nezbytné dodávky k uspokojení základních životních potřeb obyvatel kraje (požadavek na nezbytnou dodávku, kterou nemůže zajistit v rámci svého správního okruhu působnosti anebo jejíž význam přesahuje územní obvod kraje, pokud nenalezne ve svém správním obvodu dodavatele nezbytné dodávky, uplatní k zajištění u odborně příslušného ústředního správního úřadu),
- rozhoduje o použití regulačních opatření,
- kontroluje plnění jím vyhlášených regulačních opatření, v případě jejich nesplnění uloží sankční pokutu,
- kontroluje v okruhu své působnosti přípravu a účinnost HOPKS,
- odpovídá za přidělení jím vyžádaných humanitárních zásob fyzickým osobám,
- může rozhodnout při splnění podmínek §11 zákona č. 241/2000 Sb., o použití pohotovostních zásob uložených v jeho správním obvodu,
- zabezpečuje požadavky na zajištění pracovních sil a věcných prostředků pro splnění mobilizační dodávky.

Obecní úřad určené obce v rámci přenesené působnosti:

- plní úkoly mu uložené krajským úřadem k zajištění nezbytných dodávek,
- připravuje a vyhlašuje regulační opatření,
- kontroluje plnění jím vyhlášených regulačních opatření,
- odpovídá za přidělování jím vyžádaných humanitárních zásob postiženým osobám.

Kontrolní otázky:

1. *Které jsou základní úkoly ústředních správních úřadů při přípravě a realizaci HOPKS?*
2. *Které jsou základní úkoly krajského úřadu při přípravě a realizaci HOPKS?*
3. *Které jsou základní úkoly obecních úřadů určené obce při přípravě a realizaci HOPKS?*
4. *Jaká je úloha SSHR v systému HOPKS?*

2.3. Systém nouzového hospodářství

„Systém nouzového hospodářství zabezpečuje, aby nezbytné dodávky pro

- a) uspokojení základních životních potřeb obyvatelstva*
- b) podporu činnosti hasičských záchranných sborů a havarijních služeb*
- c) podporu výkonu státní správy*

probíhaly způsobem obvyklým pro období mimo krizové stavy“ (§ 10 odst. 1 zákona č. 241/2000 Sb.).

Systém nouzového hospodářství umožňuje efektivní využití zdrojů ve vlastnictví právnických a podnikajících fyzických osob ve prospěch činností organizovaných správními úřady k překonání krizové situace. V tomto smyslu je obecným cílem systému nouzového hospodářství ve fázi přípravy na krizové stavy získat přehled o disponibilních zdrojích, které bude možné využít pro řešení možných krizových situací, nikoliv však definitivně zajistit nezbytnou dodávku od konkrétního dodavatele pro konkrétního odběratele. Základním způsobem zabezpečení nezbytné dodávky je využití věcných zdrojů, které se nacházejí ve vlastnictví právnických a podnikajících fyzických osob a jsou používány k jejich běžné podnikatelské činnosti. Pouze v případech, kdy tyto zdroje co do množství nebo druhu nepostačují pro řešení krizové situace, vytváří odpovídající zdroj stát v systému státních hmotných rezerv.

Jaké jsou **principy fungování systému nouzového hospodářství**:

- základním principem - stanovený zákonem - je, aby zabezpečení nezbytné dodávky za krizové situace probíhalo v maximální možné míře způsobem obvyklým pro období mimo krizové stavy. Rozumí se tím skutečnost, že dodavatel nezbytné dodávky ji bude zabezpečovat po vyhlášení krizového stavu stejným způsobem. Mezi dodavatelem a odběratelem nezbytné dodávky v případě potřeby řešení krizové situace půjde o běžný obchodní vztah, který se bude řídit ustanovením občanského nebo obchodního zákoníku.
- existují-li pro to racionální důvody, může si odběratel zajistit nezbytnou dodávku smluvně ještě před vyhlášením krizového stavu. V procesu plánování je však v řadě případů konkrétní určení budoucího odběratele a rozsahu nezbytné dodávky problematické a nevýhodné.
- systém nouzového hospodářství je určen pro všechny krizové stavy (stav nebezpečí, nouzový stav, stav ohrožení státu a válečný stav).

Požadavek na nezbytnou dodávku vzniká jako výsledek analýzy jednotlivých druhů (možných variant) ohrožení, přípravy jejich řešení v procesu zpracování operační části krizových plánů a z toho vyplývajících potřeb na zajištění nezbytných výrobků, prací a služeb. Operační plány obsahují konkrétní postupy a opatření, jejichž realizace bude v řadě případů vyžadovat zajištění věcných zdrojů. Základním plánovacím dokumentem, stanoveným v systému nouzového hospodářství k tomuto účelu, je **plán nezbytných dodávek**. Definici plánu nezbytných dodávek obsahuje ustanovení § 2 odst. 1 písm. c) zákona č. 241/2000 Sb., které jej vymezuje jako samostatnou část krizového plánu zpracovanou správním úřadem v systému nouzového hospodářství. Konkrétní obsah plánu nezbytných dodávek stanoví § 2 vyhlášky č. 498/2000 Sb. Tento plán obsahuje: **seznam požadovaných nezbytných dodávek, přehled dodavatelů nezbytných dodávek a seznam nezajištěných nezbytných dodávek**, který slouží jako podklad pro vymezení požadavku na zabezpečení nezbytné dodávky.

Místo a úloha správních úřadů v systému nouzového hospodářství vyplývá z obecné odpovědnosti správních úřadů za přípravu a přijetí hospodářských opatření.

Obecní úřad určené obce rozpracovává úkoly krizového plánu kraje, poskytuje podklady a informace potřebné ke zpracování krizového plánu kraje a plní další úkoly stanovené mu krajským úřadem při přípravě na krizové situace a jejich řešení. V rámci těchto povinností se bude podílet na přípravě plánu nezbytných dodávek kraje přípravou konkrétních podkladů podle pokynů krajského úřadu.

Krajský úřad zpracovává plán nezbytných dodávek. Při jeho zpracování vychází z analýzy variant možných ohrožení provedené v krizovém plánu. V rámci zpracování plánu nezbytných dodávek musí krajský úřad počítat s tím, že na plnění činností k zajištění opatření vyplývajících z jeho krizového plánu se budou podílet útvary hasičského záchranného sboru ČR, Policie ČR, havarijní služby a další složky integrovaného záchranného systému. Pokud jejich činnost přesáhne rámec činnosti k níž jsou předurčeny a vyvolá potřebu dalších věcných zdrojů, je nutné i tyto jejich potřeby zahrnout do plánu nezbytných dodávek kraje. To se týká i jiných správních úřadů (§ 9 zákona č. 240/2000 Sb.), pokud zajišťují úkoly vyplývající z krizového plánu kraje. Zajišťování nezbytných dodávek pro úkoly, které nejsou součástí krizového plánu kraje, řeší jiné správní úřady v součinnosti se svým nadřízeným ústředním správním úřadem. Při hledání dodavatelů nezbytné dodávky se přednostně využívají dodavatelé, kteří se nacházejí na území správního obvodu kraje. Pokud krajský úřad ve svém správním obvodu nenalezne dodavatele nezbytné dodávky, uplatní požadavek na její zajištění u odborně příslušného ústředního správního úřadu (§ 10 odst. 4 zákona č. 241/2000 Sb.).

Ústřední správní úřad v systému nouzového hospodářství zpracovává plán nezbytných dodávek. Při jeho zpracování analyzuje na základě koncepce HOPKS nezbytné potřeby pro řešení krizové situace v rámci své působnosti. Do svého plánu ústřední správní úřad mimo vlastní požadavky zpracuje i požadavky postoupené krajskými úřady a požadavky jiných správních úřadů z jeho odborné působnosti. Při zajištění nezbytné dodávky vychází z možného rozsahu území zasaženého krizovou situací a hledá možnosti jejich zabezpečení v rámci území celého státu. V případě, že ústřední správní úřad nenalezne žádného dodavatele a posoudí důležitost a nepostradatelnost nezajištěné nezbytné dodávky, zpracuje návrh na pořízení pohotovostních zásob, který ve stanoveném termínu uplatní u SSHR.

Konkrétní postup zpracování plánu nezbytných dodávek je uveden v „Metodice činnosti při plánování a zajišťování nezbytných dodávek v systému hospodářských opatření pro krizové stavy“, vydané SSHR v roce 2003 pro ústřední správní úřady a jiné správní úřady a pro krajské úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností a určené obce.

Kontrolní otázky:

1. *Vysvětlíte k čemu je systém nouzového hospodářství určen a co zabezpečuje?*
2. *Jaké jsou principy fungování systému nouzového hospodářství?*
3. *Jaké jsou úkoly ústředních správních úřadů, krajského úřadu a obecního úřadu určené obce v systému nouzového hospodářství?*

2.4. Systém hospodářské mobilizace

Systém hospodářské mobilizace zahrnuje organizační, materiální, personální a jiná opatření, kterými ústřední správní úřad zabezpečuje mobilizační dodávku pro potřebu ozbrojených sil a ozbrojených bezpečnostních sborů za stavu ohrožení státu a válečného stavu.

V praxi se tedy jedná o zajištění dodávek pro podporu činnosti Armády ČR, Policie ČR, Vězeňské služby ČR a Celní správy ČR po vyhlášení stavu ohrožení státu a válečného stavu. Tyto nezbytné dodávky jsou v systému hospodářské mobilizace nazývány mobilizační dodávkou (viz podkapitola 2.1.). Jak z uvedeného vyplývá, mobilizační dodávky nemohou a nebudou fungovat za stavu nebezpečí a nouzového stavu.

Zajišťování mobilizační dodávky je souhrnem opatření přijímaných ústředními správními úřady (dále jen objednateli mobilizační dodávky), kterým je svěřeno řízení ozbrojených sil a ozbrojených bezpečnostních sborů (konkrétně Ministerstvo obrany, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo spravedlnosti a Ministerstvo financí).

Systém hospodářské mobilizace umožňuje organizované využití zdrojů ve vlastnictví právnických a podnikajících fyzických osob pro zajištění potřeb ozbrojených sil a ozbrojených bezpečnostních sborů. Objednatelé mobilizační dodávky při jejich zajišťování postupují tak, že zpracují v okruhu své působnosti koncepci HOPKS. V této koncepci provedou analýzu působení negativních činitelů za krizových stavů a stanoví postupy k zajištění činnosti ozbrojených sil a ozbrojených bezpečnostních sborů. Ozbrojené síly a ozbrojené bezpečnostní sbory na tomto základě v souladu s vojenskou a bezpečnostní strategií, vyhodnotí potřebu předmětů a služeb, jež nejsou schopny zajistit z vlastních zdrojů a zpracují požadavky na jejich zajištění v době přípravy na krizové stavy. Požadavky uplatní u svého nadřízeného ústředního správního úřadu. Po zbilancování nezbytných potřeb a vlastních možností jejich zajištění, zpracují objednatelé požadavky na konkrétní mobilizační dodávky, které uplatní u finálních dodavatelů. Zásadní rozdíl fungování systému hospodářské mobilizace od systému nouzového hospodářství spočívá v tom, že veškeré požadavky na mobilizační dodávku jsou předem plánovány a předem smluvně zabezpečeny v celém řetězci dodavatelské sféry. Výběr vhodného dodavatele je vždy záležitostí objednatele. Přitom vychází ze své dosavadní zkušenosti se stejnými nebo blízkými dodávkami realizovanými mimo krizové stavy, vlastní zkušenosti, případně výběr dodavatele konzultuje s odborně příslušným ústředním správním úřadem.

Vzhledem k tomu, že odběratel bude za krizových stavů hradit mobilizační dodávky z finančních prostředků státního rozpočtu, je nutné, aby konečný výběr finálního dodavatele proběhl v souladu s platnými právními předpisy pro zadávání veřejných zakázek.

Další specifikou systému hospodářské mobilizace je skutečnost, že dodavatel mobilizační dodávky je oprávněn podmínit její plnění požadavkem na zajištění prokazatelně nezbytných materiálních prostředků, případně na finanční úhradu přípravy mobilizační dodávky, včetně úhrady na uchování výrobních schopností a tyto budou po schválení hrazeny z prostředků státního rozpočtu. Pojem uchování výrobních schopností je nutno chápat jako uchování v provozuschopném stavu speciálních technologických zařízení ve vlastnictví dodavatele mobilizační dodávky určených k zahájení nebo rozšíření výroby předmětu mobilizační dodávky a pro jinou výrobu nevyužívaných. Jedná se tedy jen o takové zařízení, které ke své běžné činnosti nevyužívá. Požadavek na přípravu uplatňuje dodavatel mobilizační dodávky u objednatele mobilizační dodávky. Požadavek může spočívat v zabezpečení položkou státních

hmotných rezerv, vybudování infrastruktury, uchování výrobních schopností nebo v přidělení finančních prostředků. Objednatel mobilizační dodávky pak posoudí oprávněnost předložených požadavků na přípravu. Optimalizované požadavky pak předloží SSHR, která zabezpečí jejich projednání v bezpečnostních strukturách ČR. Konkrétní postup dodavatelů mobilizační dodávky při uplatňování požadavku na přípravu je upraven §§ 6, 7 a 8 vyhlášky č. 498/2000 Sb.

Objednatel mobilizační dodávky o jejím zajištění uzavře s dodavatelem mobilizační dodávky vždy písemnou smlouvu. Dodavatel mobilizační dodávky je po uzavření smluvního vztahu povinen přednostně plnit tuto dodávku a neprodleně informovat objednatele mobilizační dodávky o všech okolnostech, které by mohly přednostní plnění ohrozit nebo znemožnit. Současně je **dodavatel mobilizační dodávky povinen zpracovat plán opatření hospodářské mobilizace**, ve kterém kromě základních údajů o dodavateli a odběrateli, údajů o dodávce (případně o zajištění poddodávek) musí být uvedeny organizační, technologická, personální, materiální a finanční opatření k zabezpečení mobilizační dodávky. Obsah plánu opatření hospodářské mobilizace a postup jeho zpracování jsou stanoveny v §§ 4 až 6 vyhlášky č. 498/2000 Sb.

Dodavatel mobilizační dodávky může být na návrh příslušného ústředního správního úřadu jmenován subjektem hospodářské mobilizace. Subjekt hospodářské mobilizace je jmenován i odvolán rozhodnutím předsedy SSHR. **Subjekt hospodářské mobilizace je osvobozen od povinnosti poskytnout věcné prostředky** stanovené zvláštním předpisem (§ 19 zákona č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany ČR) a je oprávněn v souladu s plánem opatření hospodářské mobilizace **požadovat pro své zaměstnance zajišťující mobilizační dodávku zproštění mimořádné služby** /§ 49 zákona č. 218/1999 Sb., o rozsahu branné povinnosti a o vojenských správních úřadech (branný zákon)/. Tyto požadavky uplatňuje u příslušného orgánu krajského úřadu.

Ústřední správní úřad je povinen zpracovat **plán hospodářské mobilizace**, který obsahuje požadavky na mobilizační dodávky nezbytné pro zabezpečení činnosti ozbrojených sil a ozbrojených bezpečnostních sborů za stavu ohrožení státu a válečného stavu a přehled dodavatelů, kteří tyto požadavky budou zajišťovat. Obsah plánu hospodářské mobilizace a postup jeho zpracování jsou stanoveny v §§ 9 a 10 vyhlášky č. 498/2000 Sb.

Konkrétní postup při výběru dodavatelů nezbytné dodávky, zpracování uvedených plánů a jejich vzory jsou uvedeny v „Metodice činnosti při plánování a zajišťování nezbytných dodávek v systému hospodářských opatření pro krizové stavy“, vydané SSHR v roce 2003 pro ústřední správní úřady a jiné správní úřady.

Kontrolní otázky:

1. Vysvětlete k čemu je systém hospodářské mobilizace určen a co umožňuje?
2. Vysvětlete v čem spočívá zásadní rozdíl fungování systému hospodářské mobilizace od systému nouzového hospodářství?

2.5. Použití státních hmotných rezerv a infrastruktura HOPKS

Státní hmotné rezervy jsou rezervy a zásoby ve vlastnictví státu určené pro zajištění obranyschopnosti státu, odstraňování následků krizových situací a ochranu životně důležitých hospodářských zájmů státu, pro zajišťování nezbytných a mobilizačních dodávek a pro poskytnutí humanitární pomoci osobám vážně materiálně postiženým krizovou situací.

SSHR zabezpečuje financování, obměnu, záměnu, půjčku, uvolnění, nájem, prodej, skladování, ochraňování a kontrolu státních hmotných rezerv a podle požadavků krizových plánů i jejich pořizování (zákon č. 97/1993 Sb.). Vláda může zmocnit SSHR k prodeji nebo likvidaci hmotných rezerv přesahujících minimální limit, jež neslouží svému účelu. Pokud vláda nestanoví jinak, může SSHR provést záměnu hmotných rezerv přesahujících minimální limit.

Tyto činnosti zajišťuje **SSHR v součinnosti s ostatními ústředními správními úřady** v rámci procesu plánování civilních zdrojů k zajištění bezpečnosti ČR. Přitom odborně příslušné ústřední správní úřady v rámci své gesce posuzují veškeré možnosti zajištění požadavků na věcné zdroje a teprve na tomto základě formulují optimalizované potřeby na vytvoření státních hmotných rezerv, které uplatní v rámci plánovacího cyklu u SSHR. Požadavky jsou následně projednány v bezpečnostních strukturách ČR. Takto projednané potřeby realizuje SSHR v rámci svého rozpočtu.

Státní hmotné rezervy jsou členěny podle jejich účelu na:

- hmotné rezervy,
- mobilizační rezervy,
- pohotovostní zásoby,
- zásoby pro humanitární pomoc.

◆ **Hmotné rezervy**

Základní suroviny, materiály, polotovary a výrobky určené pro zajištění obranyschopnosti a obrany státu, pro odstraňování následků krizových situací a pro ochranu životně důležitých hospodářských zájmů státu. Zpravidla se jedná o suroviny strategického významu např. o nouzové zásoby ropy, obilí nebo bavlny.

◆ **Mobilizační rezervy**

Základní suroviny, materiály, polotovary, výrobky, stroje a jiné majetkové hodnoty určené po vyhlášení stavu ohrožení státu a válečného stavu pro zajišťování mobilizačních dodávek (pro podporu ozbrojených sil a ozbrojených bezpečnostních sborů) v systému hospodářské mobilizace. Konkrétně se jedná o materiál, technologická a jiná zařízení uplatněné jako nezbytný prostředek k zajištění mobilizační dodávky .

◆ **Pohotovostní zásoby**

Základní materiály a výrobky určené k zajištění nezbytných dodávek pro podporu obyvatelstva, činnosti havarijních služeb a hasičských záchranných sborů po vyhlášení krizových stavů (stav nebezpečí, nouzový stav, stav ohrožení státu a válečný stav)

v systému nouzového hospodářství, které nelze zajistit obvyklým způsobem. Tedy komodity, které nelze vůbec, v potřebném množství nebo kvalitě v rámci ČR získat, např. mostní konstrukce.

◆ Zásoby pro humanitární pomoc

Vybrané základní materiály a výrobky určené po vyhlášení krizových stavů k bezplatnému poskytnutí fyzické osobě vážně materiálně postižené. Množství a složení těchto zásob vyplývá ze zkušeností získaných při řešení konkrétních krizových situací.

Zásoby pro humanitární pomoc slouží pro první období krizové situace (3 dny) k zajištění nezbytných životních potřeb fyzických osob, které vlivem krizové situace zůstaly bez potřebných věcných prostředků nutných k přežití a které nebyly evakuovány a zůstaly v zasaženém místě k ochraně osobního a společného majetku nebo k zamezení vzniku dalších škod na něm. Jejich vyžádání se předpokládá v situacích, kdy příslušný správní úřad není schopen tyto prostředky poskytnout z vlastních připravených zdrojů. Zásoby poskytuje stát jako součást humanitární pomoci postiženým osobám.

Úlohou SSHR je pořízení, skladování, ochraňování a zajištění přepravy zásob pro humanitární pomoc k vyžadujícímu územnímu samosprávnému celku.

Zásoby pro humanitární pomoc jsou vytvořeny pro 1500 osob

Nová skladba zásob pro humanitární pomoc:

- 4 500 ks konzervovaných dávek
- 20 000 ks přikrývek
- 1 500 ks spacích pytlů
- 13 500 l balené pitné vody
- 9 000 ks humanitárních balíčků (obsah zdravotní sada, hygienická sada, sada na vaření a záchranná folie).

Požadavek na poskytnutí zásob pro humanitární pomoc může uplatnit krajský úřad nebo obecní úřad obce s rozšířenou působností nebo určené obce. O vydání těchto zásob rozhoduje předseda SSHR. Za převzetí zásob na určeném místě a jejich přidělení postiženým osobám odpovídá žadatel, tzn. hejtman kraje, starosta obce s rozšířenou působností nebo určené obce. Přitom by měl zabránit jejich zneužití. Vydané zásoby se neuhrazují ani nevracejí.

Infrastrukturu k přípravě a přijetí HOPKS tvoří stavby, technické zabezpečení staveb, technologické vybavení staveb a pozemní komunikace, dráhy, přístavy, letiště nezbytné pro realizaci HOPKS.

Konkrétně:

1. Stavby určené pro účely HOPKS ve vlastnictví ČR, k nimž má právo hospodaření správní úřad nebo stavby sloužící pro účely HOPKS, k nimž má ČR zřízeno věčné břemeno a které jsou ve vlastnictví právnických nebo podnikajících fyzických osob.

2. Technické zabezpečení staveb podle bodu 1 vnitřními rozvody inženýrských a komunikačních sítí, počínaje přípojkou k veřejnému rozvodu těchto sítí.
3. Technologické vybavení staveb podle bodu 1.
4. Pozemní komunikace, dráhy, přístavy a letiště sloužící pro dopravní obsluhu staveb podle bodu 1.

Z praktického hlediska se může jednat o výstavbu, rekonstrukci a rozšiřování staveb, jejich technického a technologického vybavení.

Požadavky na výstavbu infrastruktury vyplývají z krizových plánů. Pokud má být výstavba infrastruktury hrazena z rozpočtu kapitoly SSHR uplatní požadavek příslušný ústřední správní úřad u SSHR. Způsob předložení požadavku na tvorbu infrastruktury HOPKS je totožný se systémem uplatnění požadavků na tvorbu státních hmotných rezerv.

Údržbu objektů infrastruktury zajišťuje ten správní úřad, který má k nim právo hospodaření.

Kontrolní otázky:

1. Vysvětlíte co jsou státní hmotné rezervy a jaké je jejich členění?
2. Kdo obhospodařuje státní hmotné rezervy?
3. Objasněte pro koho jsou určeny zásoby pro humanitární pomoc, kým mohou být vyžádány a kdo rozhoduje o jejich vydání?

2.6. Regulační opatření

Pro pochopení problematiky je potřebné především uvést jaký je účel regulačních opatření a k čemu slouží. **Regulační opatření** (dále jen „RO“) **slouží ke snížení spotřeby nedostatkových surovin, výrobků a energií nebo usměrnění spotřeby v souladu s krizovými plány v případech kdy krizová situace nabývá takového rozsahu, že běžné ekonomické nástroje nejsou při zajišťování nezbytných dodávek účinné.**

Cílem regulačních opatření je umožnit správním úřadům, aby „z moci zákona“ bylo možné ůpravit, tj. snížit nebo usměrnit tam kam je potřebné, spotřebu nedostatkových zdrojů v případech, kdy krizová situace už nabývá takového rozsahu, že běžné ekonomické nástroje jsou neúčinné.

Při rozhodování o použití konkrétních RO je tedy nutné vzít v úvahu, že v určité míře zasahují do fungování normálních ekonomických mechanismů a života obyvatelstva. Z těchto skutečností vychází i zásady pro použití RO, které jsou stanoveny zákonem (§§ 20,21,22 a 23 zákona č. 241/2000 Sb.).

Hlavní zásady použití RO:

- RO přijmout a využívat jen v případě, že požadovaného účinku s nimi spojeného nelze dosáhnout jiným způsobem,
- vyhlášovat vždy pouze nezbytný rozsah RO a na nezbytně nutnou dobu. Ke zrušení RO musí dojít nejpozději při zrušení krizových stavů,

- rozsah pravomoci k vyhlášení RO je odstupňován zákonem podle úrovně krizové situace a úrovně oprávněného vyhlášovatele,
- oprávněný vyhlášovatel RO je stanoven zákonem,
- pokud na vyhlášený krizový stav bezprostředně navazuje vyhlášení jiného krizového stavu, může orgán oprávněný k vyhlášení krizového stavu rozhodnout o ponechání některých dříve vyhlášených RO v platnosti.

RO vyhláší vláda, hejtman kraje, starosta obce s rozšířenou působností nebo určené obce, guvernér České národní banky v rozsahu vymezeném zákonem.

Vláda může svým nařízením přijmout RO za nouzového stavu, stavu ohrožení státu a válečného stavu.

Hejtman kraje, starosta obce s rozšířenou působností a starosta určené obce mohou přijmout RO pouze za stavu nebezpečí. Tato RO se vyhláší rovněž formou nařízení a zveřejňují se obvyklým způsobem tak, aby se s nimi mohli seznámit všichni obyvatelé kraje (obce). Přijetí RO týkajících se jednotlivých podnikatelů se jim sdělují písemně formou rozhodnutí a jejich převzetí se potvrzuje.

Guvernér České národní banky může přijmout RO za stavu ohrožení státu a válečného stavu.

K tomu, aby RO byla dostatečně účinná, je nutno **RO předem připravit. Orgánem odpovědným za přípravu RO je v okruhu své působnosti ústřední správní úřad, krajský úřad a obecní úřad obce s rozšířenou působností a určené obce.**

Odborně příslušný ústřední správní úřad v rámci přípravy činností umožňujících uskutečnění RO, jejichž vyhlášení zákon svěřuje vládě, vyhodnotí, která materiálně technická a organizační opatření bude nutné k realizaci konkrétního RO přijmout a stanoví k tomu vhodné postupy. Přitom přípravu RO koordinuje s krajskými úřady.

Příprava RO na úrovni **krajského úřadu a obecního úřadu obce s rozšířenou působností** vyplývá z analýzy možných ohrožení ve vztahu k možnosti využít tato opatření pro řešení možných krizových situací. Půjde např. o vytvoření dostatečné databáze podnikajících právnických a fyzických osob, kterým může být za stavu nebezpečí uložena povinnost v přiměřeném množství dodávat výrobky, práce nebo služby, které jsou předmětem jejich podnikání, o jejich skladových kapacit, o výběr vhodných prodejen pro regulaci prodávaného zboží apod. Přitom krajský úřad musí dbát na koordinaci jím připravovaných RO s opatřeními připravovanými na úrovni obecního úřadu obce s rozšířenou působností.

Realizaci vyhlášených RO jsou správní úřady povinny kontrolovat. Přitom platí zásada, že správní úřad kontroluje plnění RO, která vyhlásil (§ 24 odst. 3 zákona č. 241/2000 Sb.). Dodržování RO vyhlášených vládou kontroluje v okruhu své působnosti příslušný ústřední správní úřad.

Za nesplnění RO jsou ukládány sankce. Konkrétní výši pokut upravuje ustanovení § 25 zákona č. 241/2000 Sb. Řízení o uložení pokuty je upraveno § 26 zákona č. 241/2000 Sb. a správním řádem.

Doporučené podrobnější postupy při přípravě a uplatňování RO jsou uvedeny v Metodických pokynech pro přípravu a realizaci regulačních opatření v systému HOPKS, vydaných SSHR v roce 2006. Tyto Metodické pokyny obsahují všeobecné zásady pro přípravu regulačních opatření, pokyny pro přípravu těchto opatření v působnosti příslušných ústředních správních úřadů, možné postupy krajských úřadů a obecních úřadů obcí

s rozšířenou působností při jejich přípravě a realizaci a metodiku činnosti při řešení regulačních opatření na úrovni kraje. Uvedená metodická pomůcka je průběžně aktualizována a je dostupná na webových stránkách SSHR (www.sshr.cz).

Kontrolní otázky:

1. Vysvětlete k čemu jsou regulační opatření určena, kdy mohou být vyhlášena a nejpozději zrušena?
2. Kdo a za kterých krizových stavů je oprávněn vyhlášovat regulační opatření?
3. Kdo kontroluje dodržování regulačních opatření?

Téma 3

System plánování věcných zdrojů pro řešení krizové situace a systém vyžadování věcných zdrojů za krizové situace a jejich informační podpora

3.1. Základní charakteristika věcných zdrojů (prostředků) k řešení krizových situací

Věcnými zdroji potřebnými pro řešení krizové situace se v systému HOPKS rozumí suroviny, výroby, práce nebo služby, bez nichž nelze zajistit překonání krizového stavu.

K řešení krizové situace budou využívány jednak **organické zdroje**, které jsou ve vybavení složek podílejících se na zajišťování vnitřní a vnější bezpečnosti státu, ochrany obyvatelstva a složek zasahujících při vzniku a likvidaci mimořádných událostí. Je zřejmé, že tyto organické zdroje určené k zajištění běžné činnosti složek nebudou postačovat pro řešení krizové situace. Proto budou k řešení krizové situace využívány další prostředky – **civilní zdroje, které jsou** zajišťované formou nezbytných dodávek podle zákona č. 241/2000 Sb.

V zásadě lze rozlišit 3 civilní zdroje:

- využití zdrojů od právnických a podnikajících fyzických osob,
- předem připravená výroba v systému hospodářské mobilizace,
- vytvoření státních hmotných rezerv.

Pro úplnost je potřebné uvést i tzv. **doplňkové zdroje**. Tyto doplňkové zdroje jsou tvořeny materiální pomocí poskytovanou humanitárními organizacemi působících na území ČR nebo materiální pomoc poskytovaná ČR v případě krizové situace jinými státy. Tyto doplňkové zdroje však nelze předem plánovat.

Kontrolní otázky:

1. Vysvětlete, které civilní zdroje jsou pro řešení krizové situace využívány?

3.2. Systém plánování potřebných zdrojů (nezbytných dodávek) za krizové situace

Obecné principy plánování potřebných zdrojů

Zajištění věcných zdrojů (nezbytných dodávek) pro překonání krizového stavu jsou orgány krizového řízení povinny předem plánovat.

Plánování civilních zdrojů k zajištění bezpečnosti ČR probíhá v dvouletých cyklech. V prvním (lichém) roce tohoto cyklu formulují správní úřady nezbytné dodávky a podle § 1 vyhlášky č. 498/2000 Sb. je zajišťují u právnických a podnikajících fyzických osob v okruhu své působnosti, resp. na území svého správního obvodu. K zajištění nezbytné dodávky, které nelze zajistit z existujících zdrojů na území správního obvodu kraje, předkládají krajské úřady požadavek odborně příslušným ústředním správním úřadům. Na zajištění nezbytných dodávek, které nelze v potřebném rozsahu zajistit ani na území státu, zpracují ústřední správní úřady požadavek na vytvoření odpovídajícího zdroje v rámci státních hmotných rezerv a předloží je SSHR. SSHR zpracuje návrh Plánu vytváření civilních zdrojů k zajištění bezpečnosti ČR. V druhém (sudém) roce je návrh Plánu vytváření civilních zdrojů k zajištění bezpečnosti ČR projednán v bezpečnostních strukturách ČR. Na základě doporučení těchto orgánů je zpracována konečná verze plánu, která je po schválení předsedou SSHR realizována v následujících letech.

Postup plánování nezbytných dodávek

- a) **Plán nezbytných dodávek** zpracováváno správními úřady (ústředními správními úřady a krajskými úřady) tvoří samostatnou část jejich krizového plánu. Zpracovatelé plánu nezbytných dodávek využívají pro jeho zpracování výsledky analýzy možných variant ohrožení provedené v krizových plánech, na jejichž základě zpracují seznam požadovaných nezbytných dodávek. Následně hledají - v rámci své působnosti - vhodné (dostupné) dodavatele. Přitom krajské úřady osloví prostřednictvím hasičského záchranného sboru kraje potenciální dodavatele a vyžádají od nich potřebné údaje (dle § 15 zákona č. 240/2000 Sb.). Údaje zpracují do svých plánů nezbytných dodávek. Pokud krajský úřad nenalezne vhodného dodavatele nezbytné dodávky, uplatní požadavek na její zajištění u odborně příslušného ústředního správního úřadu. Na základě provedené analýzy odborně příslušný ústřední správní úřad zpracuje seznam požadovaných nezbytných dodávek, do kterého zpracuje požadavky krajských úřadů a jiných správních úřadů. Ve spolupráci s ostatními ústředními správními úřady a krajskými úřady prověří možnost zabezpečení uplatněných požadavků v rámci celého státu. V případě, že tímto postupem nemůže nezbytnou dodávku zajistit, posoudí její nepostradatelnost a na základě výsledku zpracuje návrh na vytvoření pohotovostních zásob. **Obsah plánu nezbytných dodávek** stanovuje § 2 vyhlášky č. 498/2000 Sb. Konkrétní podrobný postup zpracování plánu nezbytných dodávek je uveden v „Metodice činnosti při plánování a zajišťování nezbytných dodávek v systému hospodářských opatření pro krizové stavy“, vydané SSHR v roce 2003 pro krajské úřady a obecní úřady obcí s rozšířenou působností a určených obcí a pro ústřední správní úřady a jiné správní úřady.
- b) **Plán hospodářské mobilizace** (jako součást krizového plánu) je dokument zpracováváno ústředním správním úřadem (objednatelem mobilizační dodávky), do jehož působnosti patří řízení ozbrojených sil a ozbrojených bezpečnostních sborů, v systému hospodářské mobilizace. **Obsahuje přehled mobilizačních dodávek nezbytných pro zajištění činnosti ozbrojených sil a ozbrojených bezpečnostních sborů za stavu ohrožení státu a válečného stavu a jejich dodavatele.** Plán hospodářské mobilizace vzniká tak, že ozbrojené síly a ozbrojené bezpečnostní sbory vyhodnotí potřebu výrobků, prací a služeb, jež nejsou schopny zajistit z vlastních zdrojů

a zpracují požadavky na jejich zajištění, které uplatní u svého nadřízeného ústředního správního úřadu. Příslušný ústřední správní úřad – objednatel mobilizační dodávky - předložené požadavky posoudí co do druhu a rozsahu a zpracuje je do plánu hospodářské mobilizace. Pro oprávněné požadavky objednatel na základě vlastních kritérií vybere vhodného dodavatele, přičemž respektuje platné předpisy pro zadávání veřejných zakázek. Vybranému dodavateli předloží návrh smlouvy o uzavření budoucí smlouvy na zajištění mobilizační dodávky. Po vyřešení požadavků finálního dodavatele podmiňující splnění mobilizační dodávky (požadavků na zajištění prokazatelně nezbytných materiálních prostředků, případně na finanční úhradu přípravy dodávky, včetně úhrady za uchování výrobních schopností) **objednatel uzavře s finálním dodavatelem smlouvu o mobilizační dodávce**. Údaje o uzavřené smlouvě zpracuje do svého plánu hospodářské mobilizace. Konkrétní postup při zpracování plánu hospodářské mobilizace je uveden v „Metodice činnosti při plánování a zajišťování nezbytných dodávek v systému hospodářských opatření pro krizové stavy“, vydané SSHR v roce 2003 pro ústřední správní úřady a jiné správní úřady.

Dodavatel mobilizační dodávky je povinen do 60 dnů od podpisu smlouvy o mobilizační dodávce zpracovat **plán opatření hospodářské mobilizace**. V něm jsou uvedeny údaje o konkrétní mobilizační dodávce a jejím organizačním, technologickém, personálním a finančním zabezpečení. Obsah plánu opatření hospodářské mobilizace a postup při jeho zpracování stanoví §§ 5 a 6 vyhlášky č. 498/2000 Sb. Metodický postup zpracování a vzor plánu opatření hospodářské mobilizace je uveden v „Metodice činnosti při plánování a zajišťování nezbytných dodávek v systému hospodářských opatření pro krizové stavy“, vydané SSHR v roce 2003 pro právnické a podnikající fyzické osoby.

c) **Informační podpora plánovacích a rozhodovacích procesů orgánů krizového řízení v oblasti zajišťování věcných zdrojů s využitím IS ARGIS**

Jak je z předešlého textu patrné orgány krizového řízení v rámci přípravy na krizovou situaci a při jejím řešení budou pracovat se značným množstvím a rozsahem informací. Navíc v případě vzniku krizové situace se od nich očekává efektivní a rychlé rozhodování. Tyto informace musí orgány krizového řízení shromažďovat, ověřovat, aktualizovat, třídit, seskupovat a analyzovat podle aktuální potřeby vzniklé v souvislosti s vývojem aktuální krizové situace. Informační podporu rozhodovacího procesu v takovém rozsahu lze pokrýt pouze s využitím výpočetní techniky a k tomu vytvořeným nástrojem. Nástroj je určen výhradně pro potřeby příslušných orgánů krizového řízení.

Informační systém pro plánování civilních zdrojů ARGIS (dále jen IS ARGIS) je vytvářen, rozvíjen a provozován v gesci SSHR k zabezpečení informační podpory plánovacích a rozhodovacích procesů orgánů krizového řízení od úrovně určených obcí, přes orgány krajů až po ústřední správní úřady včetně SSHR v oblasti zajišťování věcných zdrojů pro řešení krizových situací v souladu se zákonem č. 241/2000 Sb..

IS ARGIS informačně podporuje:

- systém nouzového hospodářství s důrazem na zpracování Plánu nezbytných dodávek,
- systém hospodářské mobilizace s důrazem na tvorbu a zpracování související plánovací dokumentace,

- zpřístupnění vybraných informací o státních hmotných rezervách určeným orgánům krizového řízení,
- vedení evidence objektů z hlediska jejich užitných vlastností a atributů jejich vlastníků a provozovatelů,
- proces vytváření, udržování a uvolňování nouzových strategických zásob ropy a ropných produktů na území ČR.

Do systému vstupují rovněž vybrané právnické a podnikající fyzické osoby, které v souladu se zákonem č. 240/2000 Sb. cestou hasičských záchranných sborů krajů poskytují požadované údaje včetně informací o svých schopnostech dodat předmět nezbytné dodávky.

IS ARGIS je realizován jako centrální systém s modulární strukturou, kde nad společnou servisní částí (správa číselníků a registrů, nástroje pro práci s mapovými podklady, komunikační subsystém se správou účtů a práv) jsou vytvářeny moduly jednotlivých aplikací. Jedním z těchto modulů je modul nouzového hospodářství.

Systém umožňuje řízený sběr dat a následně práci s nimi podle územní nebo resortní příslušnosti. S využitím stejné technologie zpracování je realizován i systém formulářového sběru dat od právnických a podnikajících fyzických osob. Výsledkem je jednak naplnění požadavku jednotného principu pořizování dat a současně vyloučení jejich duplicity.

Oprávnění uživatelé systém využívají pomocí dálkového přístupu prostřednictvím bezpečné komunikace v prostředí Internetu s rozdílnými přístupovými právy a zabezpečením. Práva uživatelů jsou odvozena od působnosti správního úřadu a přidělené role konkrétního uživatele.

SSHR byl vytvořen jednoduchý aplikační SW-nástroj KRIZDATA umožňující pracovníkům krizového řízení všech stupňů v lokálním režimu prohlížení základních údajů o nezbytných dodávkách a jejich dodavatelích, pořízených v IS ARGIS, i mimo prostředí Internetu (pro případ jeho výpadku apod.) Nová sada dat je vždy připravována na SSHR programovým výběrem z IS ARGIS ke konci každého měsíce. Data jsou zpracovávána za území celé republiky.

Podrobné informace o IS ARGIS jsou zveřejněny a pravidelně aktualizovány na informačním webu systému na adrese www.argis.cz.

Kontrolní otázky:

1. Uveďte základní obecné principy plánování věcných zdrojů potřebných pro překonání krizové situace?
2. Uveďte, které plány jsou v rámci plánování potřebných věcných zdrojů zpracovávány a kým?
3. Vysvětlete k čemu slouží IS ARGIS a co umožňuje?

3.3. Systém vyžadování věcných zdrojů (nezbytných dodávek) za krizové situace

Systém pro vyžadování věcných zdrojů je stanoven „Metodikou pro vyžadování věcných zdrojů za krizové situace“ (dále jen „Metodika“), která byla schválena usnesením vlády ČR ze dne 7. dubna 2003 č. 345. Tato Metodika stanovuje jednotné formální náležitosti pro uplatňování dodatečných požadavků na nezbytné dodávky (zdroje) bez nichž nelze překonat krizový stav.

Výchozí podmínky a základní pravidla pro fungování systému pro vyžadování věcných zdrojů

Základní výchozí podmínkou pro zajištění nezbytné dodávky za krizové situace je jejich plánování spojené s trvalým udržováním přehledu o nezbytné dodávce a jejich dodavatelích již v období přípravy na krizovou situaci. Plánovacím dokumentem k tomuto účelu je plán nezbytných dodávek, který je nedílnou součástí krizového plánu. Přitom je nutno vycházet ze zásady, že za řešení krizových situací v ČR odpovídají orgány krizového řízení (hl. II zákona č. 240/2000 Sb.). Ke zvládnutí krizové situace zpracovávají zákonem určené orgány krizového řízení krizový plán. Jeho nedílnou částí jsou operační plány, které zahrnují postupy činností při řešení krizové situace, vyplývající z působnosti příslušného orgánu krizového řízení. Tyto činnosti jsou zpravidla podmíněny potřebou nezbytných dodávek.

Věcné zdroje potřebné k zajištění vnitřního chodu orgánu krizového řízení za krizové situace, které vyplývají z plánu akceschopnosti, jsou obvykle pořizovány z vlastních prostředků nebo prostředků nadřízené (vyšší) instituce. Takto pořízené materiální zdroje se stávají majetkem příslušného orgánu krizového řízení a tvoří součást jeho připravenosti k činnosti v krizových situacích. Pouze v mimořádných případech lze řešit zajištění i těchto věcných zdrojů formou nezbytné dodávky.

Pravidla pro zajišťování nezbytné dodávky za krizové situace:

1. Zajišťování nezbytných dodávek za krizové situace organizují orgány krizového řízení podle těchto zásad:

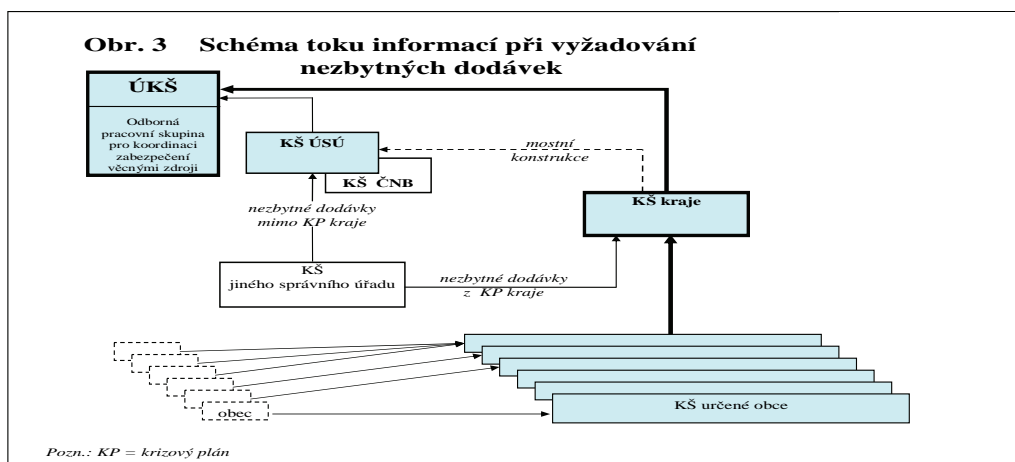
- prioritně jsou s využitím údajů v plánu nezbytných dodávek zajišťovány nezbytné dodávky dostupné ve správním obvodu příslušného orgánu krizového řízení. Při tom se využívá institutu vyžádání „**věcných prostředků**“ podle zákona č. 240/2000 Sb., (zejména §§ 2,6,14,29,31,32 a 35) nebo příslušných smluvních ujednání (§1 odst. 5 vyhlášky č. 498/2000 Sb.),
- při respektování zákonem stanovených podmínek lze k zabezpečení nezbytné dodávky využít předem připravených a udržovaných pohotovostních zásob resp. zásob pro humanitární pomoc,
- v případech, kdy
 - a) plánované zajištění nezbytných dodávek nebude možné v důsledku nepříznivého vývoje krizové situace uskutečnit (např. tyto prostředky budou zničeny nebo přístup k nim bude omezen),
 - b) nezbytné dodávky mají být podle plánu nezbytných dodávek zajišťovány orgánem krizového řízení vyššího stupně, nebo
 - c) řešení krizové situace vyžaduje prostředky, které nebyly plánovány a nelze je dodatečně zajistit ve vlastním správním obvodu,

jsou požadavky na zajištění nezbytných dodávek postoupeny orgánu krizového řízení vyššího stupně.

2. **Požadavky na zajištění nezbytných dodávek uplatňují výhradně orgány krizového řízení** (resp. jejich krizové štáby tam, kde jsou tyto zřízeny). Obsah a forma požadavků na zajištění nezbytné dodávky jsou předem stanoveny.
3. **Orgány územních samosprávních celků při uplatňování požadavků postupují následovně:**
 - a) **obce** své požadavky na zajištění nezbytných dodávek uplatňují u krizových štábů určených obcí (v případě nebezpečí z prodlení je starosta obce v souladu s ustanovením § 29, odst.5, zákona č. 240/2000 Sb. oprávněn vyžádat nezbytné věcné prostředky přímo od právnických osob a podnikajících fyzických osob, které sídlí ve správním obvodu této obce),
 - b) **krizové štáby určených obcí** uplatňují požadavky na zajištění nezbytných dodávek, které nelze zajistit v jejich správních obvodech, výhradně u krizového štábu kraje. Požadavek určené obce je sumarizací požadavků obcí jejího správního obvodu a vlastních požadavků,
 - c) **krizové štáby krajů** uplatňují požadavky na zajištění nezbytných dodávek, které nemohou zabezpečit v rámci správního obvodu kraje, u Ústředního krizového štábu.

Požadavky na zřizování provizorních přemostění jsou zajišťovány centrálně Ministerstvem dopravy. Z těchto důvodů krizové štáby uplatňují tyto požadavky přímo u krizového štábu Ministerstva dopravy.
4. **Krizové štáby jiných správních úřadů**, s výjimkou ústředních správních úřadů, zajišťují své požadavky na nezbytné dodávky takto:
 - a) v případech, kdy nezbytná dodávka je určena k zajištění úkolu daného krizovým plánem kraje, uplatňují požadavky na tyto dodávky u příslušného krizového štábu kraje,
 - b) v ostatních případech uplatňují požadavky u své nadřízené instituce.
5. **Krizové štáby ústředních správních úřadů** zajišťují požadavky na nezbytné dodávky v součinnosti s Ústředním krizovým štábem.
6. Pro řešení požadavků na nezbytné dodávky vytváří Ústřední krizový štáb **odbornou pracovní skupinu pro zajištění věcných zdrojů**.

Schéma toku informací při vyžadování nezbytné dodávky je uvedeno na obr. 3.

Obsah a forma požadavku na zajištění věcných zdrojů (nezbytných dodávek) za krizové situace

1. Označení požadavku

Označení požadavku má tři části:

- označení orgánu, který požadavek uplatnil,
- datum uplatnění požadavku,
- pořadové číslo požadavku.

Každá část se odděluje lomítkem „/“.

a) označení orgánu

- označení ústředního správního úřadu tvoří trojčíslí kapitoly rozpočtu podle vyhlášky č. 323/2002 Sb., o rozpočtové skladbě (např. SSHR = 374), kterou vydalo Ministerstvo financí,
- označení krajského úřadu tvoří dvojčíslí kódu kraje (od 01 do 14) podle územního identifikačního registru (dále jen „ÚIR“), např. Středočeský kraj = 02,
- označení obce tvoří dvojčíslí kódu kraje a kód obce podle ÚIR, oddělený pomlčkou (např. Mladá Boleslav = 02-9629).
- Údaje ÚIR pro označení krajského úřadu a obce jsou uveřejněny na adrese: www.isu.cz,
- označení jiného správního úřadu tvoří označení ústředního správního úřadu (trojčíslí podle kapitoly rozpočtu) a trojčíslí stanovené jinému správnímu úřadu příslušným ústředním správním úřadem, oddělené pomlčkou;

b) datum uplatnění požadavku

- dvojčíslí dne, měsíce a roku (dvojčíslí dne, dvojčíslí měsíce, poslední dvojčíslí roku), např. 28. února 2003 = 280203,

c) pořadové číslo požadavku (aritmetické pořadí požadavku od vyhlášení krizového stavu, vzestupně od 1 do 99).

Např. požadavek uplatněný Magistrátem města Mladá Boleslav, dne 28. února 2003 jako druhý od vyhlášení krizové situace bude označen : 02-9629/280203/2.

2. Název úřadu

Uvádí se název úřadu, jehož orgán krizového řízení požadavek uplatňuje (např. Magistrát města Mladá Boleslav = MM Mladá Boleslav).

3. Telefonní číslo

Uvádí se telefonní číslo k zajištění komunikace při řešení požadavku.

4. Kód CND (kód úrovně v CND) a Název nezbytné dodávky

Uvádí se číselné označení a název nezbytné dodávky (výrobků, prací a služeb) podle číselníku nezbytných dodávek, pokud je požadovaná položka v CND. Požadavky na věcné zdroje, které nejsou v CND, se uvádějí vždy bez Kódu CND.

5. Množství a měrná jednotka (MJ)

Uvádí se množství požadované nezbytné dodávky v měrné jednotce podle CND nebo v měrné jednotce obvyklé pro požadovaný výrobek, práci nebo službu (kus, kg, m, apod.) .

6. Poznámka

Slouží k záznamu případné další specifikace nezbytné dodávky (pokud je potřebné a účelné dále upřesnit technické parametry výrobku, práce nebo služby atd.), nebo k uvedení účelu použití požadované nezbytné dodávky.

Konkrétní forma požadavku je uvedena v příloze č. 2 a 3 „Metodiky pro vyžadování věcných zdrojů za krizové situace“ schválené usnesením vlády ČR ze dne 7. dubna 2003 č. 345.

Použití SW nástroje pro sběr požadavků na věcné zdroje EPOZ

Za účelem automatizovaného sběru informací o požadavcích na věcné zdroje za krizových situací usnadnění procesů a činností stanovených Metodikou pro vyžadování věcných zdrojů za krizové situace byl v roce 2003 vytvořen SW nástroj EPOZ. Tento nástroj je v současnosti pouze v „Pohotovostním režimu“, jelikož nebyla uzavřena provozní smlouva mezi již zrušeným MI ČR a provozovatelem. SW nástroj **bude nahrazen informačním systémem ZDROJE, který bude řešit problematiku zajišťování věcných zdrojů v celém procesu krizového řízení (výchozí přehled o zdrojích, sběr požadavků, řešení požadavků, vertikální i horizontální součinnost, řešení dodání a převzetí, bilance při čerpání zdrojů, přehledy o aktuálním stavu zdrojů a řešení, archivaci)**. Z hlediska funkčnosti bude vytvořen s ohledem na oprávněné potřeby orgánů krizového řízení, s využitím zkušeností se SW nástrojem pro sběr požadavků EPOZ a poznatků z realizovaných cvičení.

Kontrolní otázky:

1. *Jaké jsou výchozí podmínky pro fungování systému vyžadování věcných zdrojů (nezbytných dodávek) za krizové situace?*
2. *Uveďte základní pravidla pro zajišťování vyžadování věcných zdrojů (nezbytných dodávek) za krizové situace a čím jsou stanoveny?*

Závěr

Studijní materiál poskytuje základní informace o problematice HOPKS a má sloužit jako výchozí materiál pro hlubší studium dané problematiky. Vzhledem k tomu, že problematika HOPKS se podobně jako další oblasti krizového řízení neustále vyvíjí, je počítáno v budoucnu s doplněním případně přepracováním jednotlivých kapitol.

Pro získání rozšiřujících a aktuálních informací se doporučuje využívat internetové stránky SSHR (www.sshr.cz). Konkrétní odkazy jsou uvedeny za doporučenou literaturou.

DOPORUČENÁ LITERATURA

- ❖ Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů
- ❖ Zákon č. 97/1993 Sb., o působnosti Správy státních hmotných rezerv
- ❖ Vyhláška č. 498/2000 Sb., o plánování a provádění hospodářských opatření pro krizové stavy, vydaná SSHR
- ❖ „Metodika činnosti při plánování a zajišťování nezbytných dodávek v systému hospodářských opatření pro krizové stavy“, vydaná SSHR v r. 2003
- ❖ „Metodika pro vyžadování věcných zdrojů za krizové situace“ schválená usnesením vlády ČR č. 345 ze dne 7. 4. 2003
- ❖ „Metodické pokyny pro přípravu a realizaci regulačních opatření v systému hospodářských opatření pro krizové stavy“, vydané SSHR v roce 2006

DOPORUČENÉ MATERIÁLY UMÍSTĚNÉ NA INTERNETOVÝCH STRÁNKÁCH SSHR

Věcné zdroje a jejich použití za krizových stavů

Zásady pro humanitární pomoc

<http://www.sshr.cz/data/zdroje.pdf>

Oblast státních hmotných rezerv

<http://www.sshr.cz/stHmRezOdborhmotRezerv.htm>

Metodiky vydané SSHR

<http://www.sshr.cz/metodiky.htm>

Přehled nejdůležitějších právních předpisů vztahujících se k činnosti SSHR

<http://www.sshr.cz/praPred.htm>

PŘEHLED POUŽITÝCH ZKRATEK

CND Číselník nezbytných dodávek

ČR Česká republika

HOPKS Hospodářská opatření pro krizové stavy

IS ARGIS Informační systém pro plánování civilních zdrojů ARGIS

RO Regulační opatření

SSHR Správa státních hmotných rezerv

SW Software

ÚIR Územní identifikační registr

Poznámky:

Poznámky:

Název Hospodářská opatření pro krizové stavy. Modul H
Autoři Ing. Jiří Kahl a kolektiv pracovníků Správy státních hmotných rezerv
Vydal MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR
 Kloknerova 26, 148 01 Praha 4
Tisk Tiskárna Ministerstva vnitra, p.o.
 Bartůňkova 4, 149 01 Praha 4
Vydání první
Rok vydání 2008
Náklad 400 výtisků
ISBN 978-80-86640-90-7

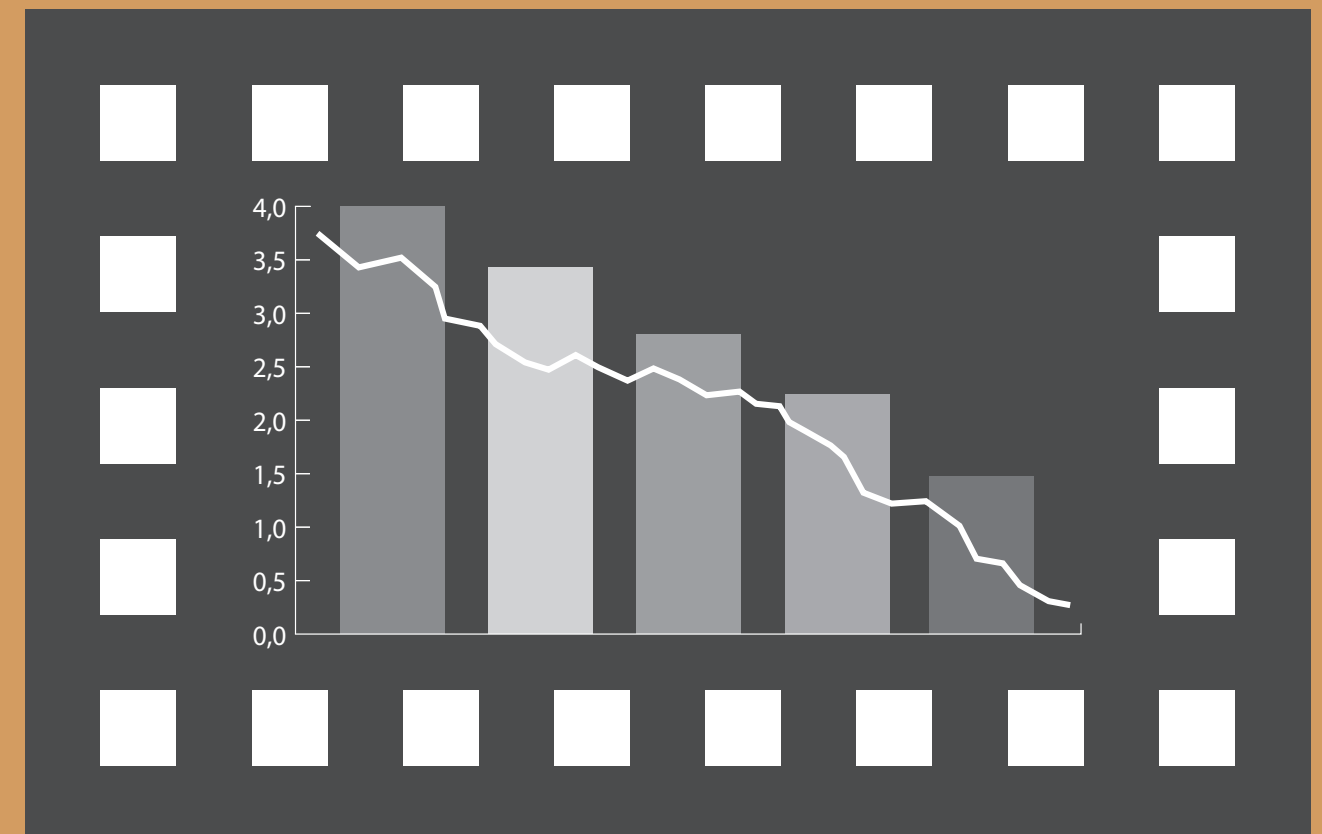
Publikace neprošla jazykovou úpravou.

MINISTERSTVO VNITRA

Generální ředitelství
HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU
ČESKÉ REPUBLIKY

hospodářská opatření pro krizové stavy

PRAHA 2008

